ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ВИХОВАННЯ САМОСТІЙНОСТІ ДІТЕЙ СЕРЕДНЬОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ В ПАРТНЕРСТВІ ЗДО ТА РОДИНИ

Валерія Піддубченко, здобувач ступеня вищої освіти «магістр»
Науковий керівник: О.В.Шикиринська, кандидат педагогічних наук, доцент,
Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського (Україна)

PEDAGOGICAL CONDITIONS FOR FOSTERING INDEPENDENCE OF MIDDLE PRESCHOOL CHILDREN IN PARTNERSHIP BETWEEN PRESCHOOL EDUCATIONAL INSTITUTIONS AND FAMILIES

Valeriia Piddubchenko, master's student
Vinnytsia Mykhailo Kotsiubynskyi State Pedagogical University (Ukraine)

Анотація. *У статті розкривається проблема виховання самостійності дітей середнього дошкільного віку в умовах партнерської взаємодії закладу дошкільної освіти та родини. Автор презентує теоретичний аналіз поняття «самостійність» у дошкільному віці та обґрунтовує педагогічні умови, що забезпечують ефективність її формування за узгодженої виховної діяльності педагогів і батьків.*

Ключові слова: *самостійність, діти середнього дошкільного віку, педагогічні умови, заклад дошкільної освіти, родина, партнерська взаємодія.*

Abstract. *The article reveals the problem of fostering independence of middle preschool children in the context of partnership between preschool educational institutions and families. The author presents a theoretical analysis of the concept of independence in preschool age and substantiates pedagogical conditions that ensure its effective development through coordinated educational interaction between teachers and parents.*

Key words: *independence, middle preschool children, pedagogical conditions, preschool education institution, family, partnership interaction.*

Питання виховання самостійності в дітей дошкільного віку є надзвичайно актуальним, адже саме в цей віковий період закладаються ключові засади розвитку особистості. Уміння діяти самостійно, приймати елементарні рішення, організовувати власну діяльність відповідно до поставленої мети є важливими передумовами успішної соціалізації та подальшого навчання. В умовах сучасного суспільства, яке вимагає від людини ініціативності, відповідальності та гнучкості, формування цих якостей має розпочинатися ще в дошкільному дитинстві.

Особливе значення у цьому процесі має середній дошкільний вік, який є сенситивним для розвитку самостійності. Саме в цей період діти виявляють зростаючу потребу в незалежності, прагнення виконувати дії без допомоги дорослих, пробувати власні сили у різних видах діяльності. За умови цілеспрямованої педагогічної підтримки ці природні вікові прояви можуть стати основою для формування стійких навичок самостійної поведінки.

Відповідно до положень Базового компонента дошкільної освіти, освітній процес у закладі дошкільної освіти спрямований на формування ключових компетентностей дитини, що забезпечують її готовність до життя в соціумі [1]. Самостійність у цьому контексті розглядається як важливий складник життєвої компетентності, який проявляється у здатності дитини діяти ініціативно, контролювати власні дії та нести відповідальність за їх результат. Ефективність формування зазначених якостей значною мірою залежить від узгодженості виховних впливів закладу дошкільної освіти та родини.

Попри наявність наукових досліджень, проблема забезпечення ефективного партнерства між ЗДО та родиною у процесі виховання самостійності дітей середнього дошкільного віку досі не отримала належного висвітлення, що актуалізує потребу у визначенні та науковому обґрунтуванні відповідних педагогічних умов, які сприятимуть результативній взаємодії педагогів і батьків у формуванні самостійності дошкільників.

У педагогічній теорії та практиці виховання самостійності в дошкільному віці розглядається як цілеспрямований і поетапний процес, що забезпечує поступове становлення дитини як активного суб'єкта діяльності. Самостійність не виникає спонтанно, вона формується в процесі організованої взаємодії дитини з дорослими та однолітками, у різних видах діяльності, з урахуванням вікових можливостей і індивідуальних особливостей. У дошкільному віці цей процес має особливу значущість, оскільки саме в цей період закладаються базові механізми саморегуляції, ініціативності та відповідального ставлення до власних дій [3; 4].

У наукових дослідженнях самостійність трактується як інтегрована характеристика діяльності дитини, що поєднує пізнавальний, емоційно-вольовий і поведінковий компоненти [2; 3]. Зокрема, Н. Дудник визначає самостійність як характеристику діяльності дошкільника, що проявляється у здатності досягати мети діяльності без сторонньої допомоги [2, с. 119]. Дослідниця підкреслює, що самостійна діяльність дошкільника є наслідком правильно організованої пізнавальної діяльності в процесі виховання, яка мотивує дитину до самостійного її розширення, поглиблення та продовження у вільний час [2]. Тому самостійність постає не лише як результат навчання, а як показник сформованої внутрішньої мотивації дитини до активної діяльності.

Процес виховання самостійності в дошкільному віці ґрунтується на створенні педагогічних умов, що забезпечують можливість для дитини проявляти ініціативу, робити вибір, діяти відповідно до поставленої мети та оцінювати результат власних дій. Водночас ефективність цього процесу значною мірою залежить від єдності виховних впливів різних соціальних інститутів, насамперед закладу дошкільної освіти та родини.

Особливої уваги потребує організація партнерської взаємодії між педагогами та батьками, адже саме узгоджені підходи до виховання дитини створюють цілісне розвивальне середовище. За відсутності такої взаємодії формування самостійності може мати фрагментарний характер, що знижує його результативність. Тому важливою педагогічною умовою виховання самостійності дітей середнього дошкільного віку є тісна співпраця ЗДО та родини, яка забезпечує послідовність, системність і підтримку самостійних проявів дитини як у закладі освіти, так і в домашньому середовищі [4; 5].

Першою важливою педагогічною умовою виховання самостійності дітей середнього дошкільного віку є узгодженість виховних підходів закладу дошкільної освіти та родини. Єдність вимог, правил і очікувань щодо самостійної поведінки дитини сприяє формуванню в неї стабільних уявлень про допустимі межі допомоги дорослого та власну відповідальність за виконання завдань. Коли педагоги та батьки дотримуються спільної позиції у підтримці ініціативи дитини, наданні їй можливості діяти самостійно та приймати прості рішення, самостійність поступово переходить від ситуативних проявів до стійкої особистісної якості.

Другою педагогічною умовою є створення єдиного розвивального простору, у якому дитина має можливість реалізовувати самостійність як у закладі дошкільної освіти, так і в сімейному середовищі. Організація предметно-розвивального середовища в ЗДО та вдома, що передбачає доступність матеріалів, варіативність видів діяльності та свободу вибору, стимулює активність дитини й формує навички самостійного планування та виконання дій. За умови партнерської взаємодії педагоги можуть надавати батькам рекомендації щодо підтримки самостійності дитини в повсякденних домашніх ситуаціях, що забезпечує безперервність виховного впливу.

Третьою педагогічною умовою є залучення батьків до освітнього процесу як активних учасників виховання самостійності дошкільників. Спільні заходи, консультації, обмін досвідом між педагогами та родинами сприяють підвищенню педагогічної культури батьків і формуванню усвідомленого ставлення до розвитку самостійності дитини. Така взаємодія дозволяє не лише інформувати батьків про вікові особливості дітей середнього дошкільного віку, а й формувати у них готовність підтримувати ініціативу дитини, поступово зменшуючи надмірну опіку та контроль.

Отже, виховання самостійності дітей середнього дошкільного віку є ефективним за умови цілеспрямованої реалізації педагогічних умов, що базуються на партнерській взаємодії закладу дошкільної освіти та родини. Узгодженість виховних впливів, створення єдиного розвивального середовища та активне залучення батьків до освітнього процесу забезпечують системність і результативність формування самостійності як важливої особистісної якості дошкільника.

Список використаних джерел

1. Базовий компонент дошкільної освіти / А. Богуш та ін. Київ: Вид-во, 2012. 26 с. URL: https://mon.gov.ua/static-objects/mon/sites/1/doshkilna/bazovij-komponent-doshkilnoyi-osviti-na-sajt-ostatochnij.pdf (дата звернення: 02.02.2026).

2. Дудник Н. Виховання самостійності у дітей дошкільного віку. *Гірська школа українських Карпат*. 2018. № 19. С. 118-122.

3. Зданевич Л., Атрощенко Т., Розгон В. Виховання самостійності у дітей дошкільного віку як проблема вітчизняних та зарубіжних наукових студій. *Інноваційна педагогіка*. 2024. Т. 1, № 69. С. 219-223.

4. Лісовець О. Виховання самостійності у дітей різної статі віком 5-7 років: монографія. Ніжин : НДУ ім. Миколи Гоголя, 2022. 223 с.

5. Лісовець О. Вплив сім'ї на виховання самостійності дітей дошкільного віку. *Наукові записки. Серія «Психолого-педагогічні науки» (Ніжинський державний університет імені Миколи Гоголя)*. 2022. № 1. С. 23-29.

УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ ФОЛЬКЛОР ЯК ФОРМУВАННЯ НАЦІОНАЛЬНО-ПАТРІОТИЧНОЇ СВІДОМОСТІ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Крістіна Подольська, здобувач ступеня вищої освіти «магістр»
Науковий керівник: О.В.Колосова кандидат педагогічних наук, доцент,
Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського (Україна)

UKRAINIAN FOLKLORE AS A FORMATION OF NATIONAL-PATRIOTIC CONSCIOUSNESS OF CHILDREN OF SENIOR PRESCHOOL AGE

Kristina Podolska, master's student
Vinnytsia Mykhailo Kotsiubynskyi State Pedagogical University (Ukraine)

Анотація. *У статті розкриваються теоретичні засади та методичні аспекти використання українського народного фольклору як ефективного засобу формування національно-патріотичної свідомості дітей старшого дошкільного віку. Фольклор розглядається як інтегративний культурно-педагогічний феномен, що забезпечує органічне поєднання емоційно-образного сприйняття з ціннісно-смисловим осмисленням національної культури. Акцентується увага на виховному потенціалі народних казок, пісень, ігор, прислів'їв і обрядів як засобів формування у дітей почуття любові до Батьківщини, поваги до традицій, мови та культурної спадщини українського народу. Обґрунтовано значення фольклору у розвитку емоційної сфери, національної ідентичності та первинних громадянських якостей дошкільників. Особлива увага приділяється інтеграції фольклорного матеріалу в різні види діяльності дітей, створенню сприятливого освітнього середовища та ролі педагога у забезпеченні ефективності національно-патріотичного виховання.*

Ключові слова: *український народний фольклор, національно-патріотична свідомість, старший дошкільний вік, патріотичне виховання, народознавство, національна ідентичність.*